

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

25. juni 2020 *

»Appel – personalesag – Europa-Parlamentet – kontraktansat – artikel 12a og 24 i vedtægten for tjenestemænd i Den Europæiske Union – psykisk chikane – ansøgning om bistand – ret til at blive hørt – afslag på ansøgningen om bistand – artikel 41 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder – omfanget af domstolsprøvelsen«

I sag C-570/18 P,

angående appel i henhold til artikel 56 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol, iværksat den 10. september 2018,

HF ved avocate A. Tymen,

appellant,

den anden part i appelsagen:

Europa-Parlamentet ved E. Taneva og T. Lazian, som befuldmægtigede,

sagsøgt i første instans,

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, A. Arabadjiev, og dommerne T. von Danwitz og A. Kumin (refererende dommer),

generaladvokat: H. Saugmandsgaard Øe,

justitssekretær: fuldmægtig V. Giacobbo-Peyronnel,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 13. november 2019,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 29. januar 2020,

afsagt følgende

* Processprog: fransk.

Dom

- 1 Med appellen har appellanten nedlagt påstand om ophævelse af dom afsagt af Den Europæiske Unions Ret den 29. juni 2018, HF mod Parlamentet (T-218/17, herefter »den appellerede dom«, EU:T:2018:393), hvorved Retten frifandt Parlamentet i et søgsmål med påstand dels om annulation af Europa-Parlamentets afgørelse af 3. juni 2016, hvorved denne institutions ansættelsesmyndighed afslog den ansøgning om bistand, som appellanten havde indgivet den 11. december 2014, dels om erstatning af det tab, som appellanten hævdede at have lidt som følge af de ulovligheder, som denne myndighed begik i forbindelse med behandlingen af den nævnte ansøgning om bistand.
- 2 Med sin kontraappel har Parlamentet nedlagt påstand om, at den appellerede dom ophæves på grund af de retlige fejl, som Retten begik i denne doms præmis 80, 81 og 123, at Parlamentet frifindes i første instans, og at appellanten tilpligtes at betale sagsomkostningerne.

Retsforskrifter

- 3 Artikel 12a i vedtægten for tjenestemænd i Den Europæiske Union i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten (herefter »vedtægten«), bestemmer:

»1. Tjenestemanden skal afholde sig fra enhver form for psykisk eller seksuel chikane.

[...]

3. Ved »psykisk chikane« forstås enhver form for misbrug, der over en periode gentagne gange eller systematisk kommer til udtryk i adfærd, ord, handlinger, bevægelser eller på skrift, som er forsætlige, og som er et angreb på en persons værdighed, personlighed eller psykiske eller fysiske integritet.«

- 4 Vedtægtens artikel 24 bestemmer:

»Unionen yder [sine] tjenestemænd bistand, især ved retsforfølgning mod personer, der har fremsat trusler, krænkelser, injurier, ærerørige beskyldninger eller foretaget angreb på person eller formue, rettet mod tjenestemanden eller dennes familie på baggrund af hans stilling eller hverv.

[Den] erstatter solidarisk det påførte tab, i det omfang tjenestemanden ikke har fremkaldt det forsætligt eller ved grov uagtsomhed, og i det omfang, han ikke kan opnå erstatning fra den skadevoldende person.«

- 5 Vedtægtens artikel 90 bestemmer:

»1. Enhver person, der er omfattet af denne vedtægt, kan forelægge en ansøgning for ansættelsesmyndigheden om at træffe en beslutning for sit vedkommende. Administrationen meddeler den pågældende sin begrundede beslutning inden 4 måneder efter dagen for ansøgningens forelæggelse. Hvis der ikke er afgivet svar inden fristens udløb, anses dette som en stiltiende afvisning, som kan gøres til genstand for en klage i henhold til stk. 2.

2. Enhver person, der er omfattet af denne vedtægt, kan for ansættelsesmyndigheden indbringe en klage over en akt, der går ham imod; det gælder såvel, når ansættelsesmyndigheden har truffet en afgørelse, som når den har undladt at træffe en i vedtægten foreskrevet foranstaltning. Klagen skal indbringes inden for en frist på tre måneder [...]

[...]

Administrationen meddeler den pågældende sin begrundede beslutning inden for en frist af 4 måneder fra den dag, hvor klagen er fremsat. Er der ikke afgivet svar på klagen inden for denne frist, anses dette som en stiltiende afvisning, der kan gøres til genstand for en klage i henhold til artikel 91.«

Sagens baggrund

- 6 Sagens baggrund blev fremstillet i den appellerede doms præmis 1-33, og den kan sammenfattes som følger.
- 7 I perioden fra 2005 til 2015 arbejdede appellant, HF, i forskellige stillinger, dvs. som kontraktansat til varetagelse af hjælpefunktioner, som kontraktansat eller endog som midlertidigt ansat i Europa-Parlamentets kontor for audiovisuelle medier i Generaldirektoratet for »Kommunikation«.
- 8 Ved skrivelse af 11. december 2014 til Parlamentets generalsekretær (herefter »generalsekretæren«), som i kopi blev sendt til formanden for det rådgivende udvalg om bekæmpelse og forebyggelse af mobning på arbejdspladsen (herefter »det rådgivende udvalg«), Parlamentets formand og generaldirektøren for Generaldirektoratet (GD) for »Personale« i Parlamentets Generalsekretariat (herefter »generaldirektøren for personale«), indgav appellant i henhold til vedtægtens artikel 90, stk. 1, en ansøgning om bistand som omhandlet i vedtægtens artikel 24 (herefter »ansøgningen om bistand«). Hun anmodede mere specifikt om, at der blev truffet hasteforanstaltninger med henblik på øjeblikkeligt at beskytte hende mod den påståede chikanør, og at Parlamentets ansættelsesmyndighed skulle indlede en administrativ undersøgelse med henblik på at fastlægge de faktiske omstændigheder.
- 9 Appellanten anførte til støtte for denne ansøgning, at hun var udsat for psykisk chikane som omhandlet i vedtægtens artikel 12a af chefen for kontoret for audiovisuelle medier (herefter »kontorchefen«). Denne chikane var kommet til udtryk i adfærd, ord og på skrift fra den pågældendes side, navnlig i forbindelse med møder i kontoret.
- 10 Ved skrivelse af 4. februar 2015 oplyste generaldirektøren for personale appellant om, at der for at tilgodese appellant var blevet truffet en foranstaltning, der bestod i en omplacering af hende til kontoret for besøgsprogrammet med henblik på at adskille hende fra kontorchefen.
- 11 Ved skrivelse af 8. december 2015 meddelte generaldirektøren for personale appellant, at han – efter bl.a. den høring, som det rådgivende udvalg havde foretaget af kontorchefen og 14 andre tjenestemænd og ansatte i enheden for audiovisuelle medier – agtede at fastslå, at hendes ansøgning om bistand ikke var begrundet.
- 12 Ved skrivelse af 17. december 2015 anmodede appellant om fremsendelse af en »undersøgelses«-rapport, som ifølge hende var udarbejdet af det rådgivende udvalg. Appellanten gentog sin anmodning ved skrivelse af 5. februar 2016.
- 13 Ved skrivelse af 9. februar 2016 gav generaldirektøren for personale sagsøgeren en frist til den 1. april 2016 til at indgive sine skriftlige bemærkninger vedrørende den omstændighed, at han agtede at afslå ansøgningen om bistand. Generaldirektøren oplyste endvidere appellant om, at det rådgivende udvalg kun havde fremsendt en udtalelse, hvori det blev konkluderet, at appellant ikke havde været udsat for psykisk chikane. I denne sammenhæng var det kutyme, at det rådgivende udvalg ikke fremsender en rapport som omhandlet i artikel 14 i de interne regler om mobning, idet det rådgivende udvalg kun udfærdiger en sådan rapport i de tilfælde, hvor det nævnte udvalg konstaterer, at der foreligger psykisk chikane.
- 14 Den 1. april 2016 indgav appellant sine skriftlige bemærkninger, hvori hun – samtidig med, at hun gentog, at den adfærd, som kontorchefen havde udvist over for hende, udgjorde psykisk chikane som omhandlet i vedtægtens artikel 12a – bl.a. anfægtede generaldirektøren for personales konstatering af,

at det rådgivende udvalg ikke havde udfærdiget en rapport som omhandlet i artikel 14 i de interne regler om mobning, men blot havde afgivet en udtalelse. Hun gjorde i denne forbindelse gældende, at generaldirektøren for personales afslag på at fremsende samtlige det rådgivende udvalgs konklusioner var i strid med hendes ret til forsvar og berøvede de bemærkninger, som hun havde fremsat, enhver effektiv virkning.

- 15 Ved afgørelse af 3. juni 2016 afslog generaldirektøren for personale i sin egenskab af ansættelsesmyndighed ansøgningen om bistand (herefter »den omtvistede afgørelse«). Det fremgår bl.a. af denne afgørelse, at appellanten havde modtaget en fuldstændig og detaljeret underretning om grundene til, at generaldirektøren for personale den 8. december 2015 havde til hensigt at afslå ansøgningen om bistand. Ifølge generaldirektøren for personale havde appellanten dels ikke en subjektiv ret til at modtage en undersøgelsesrapport, en udtalelse eller det rådgivende udvalgs referater af vidneafhøringerne. Dels fastholdt generaldirektøren for personale den redegørelse, som han havde givet i sin skrivelse af 8. december 2015, og han besluttede derfor ikke at anerkende, at den af appellanten beskrevne situation var omfattet af begrebet »psykisk chikane« som omhandlet i vedtægtens artikel 12a.
- 16 Den 6. september 2016 indgav appellanten i henhold til vedtægtens artikel 90, stk. 2, en klage over den omtvistede afgørelse. Hun anførte til støtte for denne klage, at der forelå en tilsidesættelse af hendes ret til forsvar, af artikel 41 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«), af retten til at blive hørt og af kontradiktionsprincippet, at den af det rådgivende udvalg fulgte procedure var behæftet med uregelmæssigheder, og at der var foretaget et åbenbart urigtigt skøn, en tilsidesættelse af vedtægtens artikel 12a og 24 samt tilsidesættelse af bistandspligten og omsorgspligten
- 17 Ved afgørelse af 4. januar 2017 afslog generalsekretæren i sin egenskab af ansættelsesmyndighed den nævnte klage.
- 18 Hvad angår appellants klagepunkt vedrørende ansættelsesmyndighedens manglende fremsendelse af den af det rådgivende udvalg udfærdigede rapport og referaterne af vidneafhøringerne fandt generalsekretæren bl.a., at der i lyset af den retspraksis, der følger af dom af 11. juli 2013, Tzirani mod Kommissionen (F-46/11, EU:F:2013:115), og af 23. september 2015, Cerafogli mod ECB, T-114/13 P, EU:T:2015:678), ikke bestod en forpligtelse for ansættelsesmyndigheden til at sende disse dokumenter til appellanten, bl.a. fordi det rådgivende udvalg inden for Parlamentet skal udføre sit arbejde under den største fortrolighed, og fordi dette udvalgs arbejde er undergivet tavshedspligt. For at sikre, at de involverede parter, herunder navnlig vidnerne, frit kunne ytre sig, havde det været umuligt for ansættelsesmyndigheden at sende disse dokumenter til appellanten.
- 19 Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt der i den foreliggende sag foreligger psykisk chikane som omhandlet i vedtægtens artikel 12a, stk. 3, fandt generalsekretæren, at de af »[appellanten] anførte omstændigheder samlet set ikke synes at udgøre misbrug, som en kontorchef udøver over for en underordnet«.

Sagen for Retten og den appellerede dom

- 20 Ved procesdokument indleveret til Rettens Justitskontor den 12. april 2017 anlagde appellanten sag med påstand dels om annulation af Parlamentets afgørelse af 3. juni 2016, hvorved ansættelsesmyndigheden afslog hendes ansøgning om bistand af 11. december 2014, dels om erstatning af det tab, som appellanten hævder at have lidt som følge af de ulovligheder, som denne myndighed begik i forbindelse med behandlingen af denne ansøgning.

- 21 Appellanten fremførte tre anbringender til støtte for annullationspåstanden vedrørende henholdsvis, for det første at der forelå en tilsidesættelse af retten til forsvar, af chartrets artikel 41, af retten til at blive hørt og af kontradiktionsprincippet, for det andet proceduremæssige fejl, for så vidt som den af det rådgivende udvalg fulgte procedure ikke var forskriftsmæssig og var partisk, og for det tredje at der var anlagt et åbenbart urigtigt skøn, sket en tilsidesættelse af bistandspligten og af omsorgspligten samt af vedtægtens artikel 12a og 24.
- 22 Til støtte for erstatningspåstanden gjorde appellanten gældende, at hun havde lidt en ikke-økonomisk skade som følge af de ulovligheder, som ansættelsesmyndigheden havde begået i forbindelse med behandlingen af ansøgningen om bistand. Appellanten havde af disse grunde nedlagt påstand om erstatning på 70 000 EUR. Appellanten havde endvidere nedlagt påstand om betaling af et yderligere beløb på 20 000 EUR i erstatning for det ikke-økonomiske tab, som fulgte af de uregelmæssigheder, som havde påvirket undersøgelsesproceduren, nærmere bestemt det af det rådgivende udvalg udførte arbejde. Ifølge appellanten havde ansættelsesmyndigheden navnlig tilsidesat princippet om en rimelig frist i forbindelse med behandlingen af ansøgningen om bistand.
- 23 Ved den appellerede dom frifandt Retten Europa-Parlamentet i det hele.

Parternes påstande

Påstandene i appelskriftet

- 24 Appellanten har med appellen nedlagt følgende påstande:
- Den appellerede dom ophæves, og følgende:
 - Appellanten gives medhold i sine påstande i første instans.
 - Den omtvistede afgørelse annulleres.
 - Parlamentet tilpligtes at betale erstatning for det lidte ikke-økonomiske tab, som efter ret og billighed er fastsat til 90 000 EUR.
 - Parlamentet tilpligtes at betale sagsomkostningerne i begge instanser.
- 25 Parlamentet har nedlagt følgende påstande:
- Appellen forkastes.
 - Appellanten tilpligtes at betale sagsomkostningerne.

Påstandene i kontraappelskriftet

- 26 Parlamentet har i kontraappelskriftet nedlagt følgende påstande:
- Den appellerede dom ophæves.
 - Der træffes afgørelse vedrørende realiteten, og Parlamentet frifindes.
 - Appellanten tilpligtes at betale sagsomkostningerne.

27 Appellanten har nedlagt følgende påstande:

- Den appellerede dom stadfæstes med hensyn til de principper, der er fastslået i denne doms præmis 80, 81 og 123.
- Den appellerede dom ophæves, for så vidt som appellanten ikke fik medhold i sine påstande, og følgelig:
- Appellanten gives medhold i sine påstande i første instans.
- Den omtvistede afgørelse annulleres.
- Parlamentet tilpligtes at betale erstatning for det lidte ikke-økonomiske tab, som efter ret og billighed er fastsat til 90 000 EUR.
- Parlamentet tilpligtes at betale sagsomkostningerne i de to instanser.

Om kontraappellen

Parternes argumenter

- 28 Parlamentet har til støtte for kontraappellen fremført to anbringender vedrørende for det første de retlige fejl, som Retten begik, da den i den appellerede doms præmis 81 fastslog, at denne institution burde have sendt det rådgivende udvalgs udtalelse til appellanten, og for det andet en retlig fejl i den appellerede doms præmis 123, eftersom Retten ikke begrænsede sig til en bedømmelse af det åbenbart urigtige skøn.
- 29 Appellanten har bestridt denne argumentation.

Domstolens bemærkninger

- 30 Indledningsvis bemærkes, at det tilkommer Domstolen af egen drift at rejse ethvert spørgsmål om formaliteten vedrørende appellen eller appelanbringender (jf. i denne retning dom af 28.2.2008, Neirinck mod Kommissionen, C-17/07 P, EU:C:2008:134, præmis 38 og den deri nævnte retspraksis).
- 31 Det skal i denne forbindelse for det første bemærkes, at i henhold til artikel 56, stk. 1 og 2, i statuten for Den Europæiske Unions Domstol kan der iværksættes appel til Domstolen af afgørelser, hvorved den pågældende sags behandling ved Retten er blevet afsluttet, af enhver part, som helt eller delvis ikke har fået medhold.
- 32 For det andet kræver artikel 178, stk. 1, i Domstolens procesreglement, at påstandene i kontraappelskriftet skal gå ud på, at Rettens afgørelse ophæves helt eller delvist.
- 33 Som generaladvokaten nærmere bestemt har anført i punkt 37 i forslaget til afgørelse, kan Parlamentet ikke i den foreliggende sag anses for at have tabt sagen, henset til, at Retten netop frifandt Parlamentet i det af appellanten anlagte søgsmål og dermed for dennes påstand om annulation af den omtvistede afgørelse.
- 34 Eftersom der med de to kontraappelanbringender reelt er søgt opnået en ændring af begrundelsen i den analyse, som Retten foretog i den appellerede doms præmis 80, 81 og 123, kan de ikke tiltrædes (jf. i denne retning dom af 27.3.2019, Canadian Solar Emea m.fl. mod Rådet, C-236/17 P, EU:C:2019:258, præmis 75 og den deri nævnte retspraksis).

- 35 Det følger heraf, at de to kontraappellanbringender skal afvises.
- 36 Hvad angår Parlamentets påstand vedrørende sagsomkostningerne er det tilstrækkeligt at bemærke, at i henhold til artikel 58 i statuten for Den Europæiske Unions Domstol kan en appel ikke iværksættes alene til forandring af afgørelser om sagsomkostningerne eller om disses størrelse. For så vidt som disse to kontraappellanbringender skal afvises, kan Parlamentets påstand ikke tages til følge.
- 37 På baggrund af ovenstående betragtninger skal kontraappellen afvises i sin helhed.

Hovedappellen

- 38 Appellanten har fremført tre anbringender til støtte for appellen. Det første anbringende vedrører en tilsidesættelse af retten til at blive hørt i chartrets artikel 41, stk. 2, litra a). Det andet anbringende vedrører en tilsidesættelse af chartrets artikel 41, stk. 1, samt af Rettens begrundelsespligt og en urigtig gengivelse af indholdet af sagsakterne og af appellants argumenter. Det tredje anbringende vedrører en tilsidesættelse af chartrets artikel 31, stk. 1, og af vedtægtens artikel 12a, stk. 1 og 3, og artikel 24.

Parternes argumenter

- 39 Ifølge appellanten har Retten for det første tilsidesat vedtægtens artikel 12a, stk. 1, og 3, og artikel 24, eftersom den i den appellerede doms præmis 84 og 85 kun har taget hensyn til et af formålene med behandlingen af en ansøgning om bistand, dvs. formålet om at sikre en rolig afvikling af den pågældende tjeneste, og undladt at tage hensyn til et andet af disse formål, som der var henvist til i den appellerede doms præmis 83, nemlig formålet om den konkrete gennemførelse af forbuddet mod alle former for psykiske chikane.
- 40 Den appellerede dom er for det andet behæftet med en begrundelsesmangel og en selvmodsigelse, for så vidt som Retten fastslog, at grunden til, at referaterne af vidneafhøringerne ikke skulle udleveres til appellanten, var at beskytte disse vidners anonymitet. Selv om Retten i den appellerede doms præmis 80 præciserede, at det rådgivende udvalgs udtalelse kunne udfærdiges i en ikke-fortrolig version, der respekterede den anonymitet, som vidnerne var blevet indrømmet, undlod den at tage stilling til dette spørgsmål med hensyn til referaterne af vidneafhøringerne. Retten anvendte således uden nogen begrundelse ikke samme kriterier på de to omhandlede dokumenter med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt de kunne fremsendes. Retten modsagde endvidere sig selv, eftersom den ikke tog hensyn til mulighederne for en anonymisering af referaterne af vidneafhøringerne, selv om samme formål om at sikre beskyttelsen af vidners anonymitet finder anvendelse såvel på fremsendelsen af det rådgivende udvalgs udtalelse som på referaterne af vidneafhøringerne.
- 41 Eftersom de ulovligheder, som Retten konstaterede i den appellerede doms præmis 83-85, ifølge appellanten var medvirkende til, at Retten fastslog, at referaterne af vidneafhøringerne ikke skulle fremsendes til appellanten, inden hun var fremkommet med sine bemærkninger, har Retten med disse præmisser tilsidesat chartrets artikel 41, stk. 2, litra a), og appellants ret til at blive hørt.
- 42 Appellanten har for det tredje i det væsentlige gjort gældende, at Retten i den appellerede doms præmis 89 indirekte, men nødvendigvis har medgivet, at appellants ret til at blive hørt ikke var blevet sikret, idet den anerkendte, at ansættelsesmyndigheden for at kunne træffe afgørelse om hendes ansøgning om bistand havde brug for referaterne af vidneafhøringerne for kortfattet at kunne supplere det rådgivende udvalgs udtalelse.

- 43 Appellanten har for det fjerde i det væsentlige anført, at selv om Retten i den appellerede doms præmis 90 anerkendte, at appellanten under den administrative procedure havde fremført nye argumenter, der var baseret på referaterne af de vidneafhøringer, der var foretaget under retssagen, og som ville kunne føre til et anderledes resultat med hensyn til afgørelsen om ansøgningen om bistand, fastslog den, at der ikke forelå en tilsidesættelse af retten til at blive hørt. Ifølge appellanten hviler Rettens vurdering på en urigtig forudsætning om, at referaterne af vidneafhøringerne ikke skulle fremsendes til appellanten.
- 44 Som svar herpå er Parlamentet i det væsentlige af den opfattelse, at det første anbringende skal forkastes som ugrundet.
- 45 Parlamentet har for det første gjort gældende, at i henhold til chartrets artikel 41, stk. 2, litra b), udgør kravet om fortrolighed en legitim begrænsning af retten til at blive hørt.
- 46 Parlamentet har i denne forbindelse præciseret, at det ikke alene er af afgørende betydning at sikre fortroligheden af vidneudsagn under administrative undersøgelser i forhold til den påståede chikanør, men også i forhold til klageren, for at sikre vidnernes ret til frit at ytre sig. Dels kan en eventuel ophævelse af denne fortrolighed bl.a. under den administrative procedure forhindre gennemførelsen af neutrale og objektive undersøgelser, med hensyn til hvilke de personer, der frivilligt skal afhøres som vidner, samarbejder uden forbehold. Dels vil fortroligheden også kunne give vidnerne de nødvendige garantier, for så vidt som de således forsikres om, at de hverken vil blive udsat for represalier eller pres fra de involverede parter.
- 47 Parlamentet har tilføjet, at ifølge dets interne regler på området sikrer formanden for det rådgivende udvalg vidnerne om, at deres vidneforklaringer forbliver fortrolige.
- 48 Parlamentet har for det andet bemærket, at formålet om at sikre en rolig afvikling af tjenesten supplerer og er uløseligt forbundet med formålet om at bringe chikanen til ophør. Det vil således potentielt kunne give anledning til konflikter i tjenesten, hvis den fortrolige behandling hæves, hvilket vil kunne genoplive et eventuelt fjendskab i tjenesten. Appellanten kan således ikke gøre gældende, at Retten undlod at tage det andet af disse formål i betragtning.
- 49 Parlamentet har for det tredje fremhævet, at anonymiseringen af en høring, dvs. sletningen af vidnernes navn, ikke er tilstrækkelig til at sikre, at det er umuligt at identificere den person, som afgiver vidneforklaring, eftersom vidnet ligeledes kan identificeres ved en krydskontrol af oplysninger, og navnlig gennem de faktiske omstændigheder, som vedkommende attesterer.
- 50 For det fjerde har Parlamentet gjort gældende, at appellanten den 1. april 2016 fuldt ud var i stand til at udøve sin ret til at blive hørt som omhandlet i chartrets artikel 41, idet hun på dette tidspunkt havde fået fremsendt begrundelserne for, hvorfor administrationen agtede af give afslag på hendes ansøgning om bistand. Parlamentet har i denne sammenhæng tilføjet, at hvad angår bistand på grund af chikane er ophavsmanden til en ansøgning om bistand ifølge Unionens retsinstanser ikke omfattet af en juridisk beskyttelse, der er lige så omfattende som den beskyttelse, der ydes i forbindelse med retten til forsvar, men har med henblik på at overholde retten til god forvaltning en ret til at blive hørt i overensstemmelse med chartrets artikel 41, stk. 2, litra a).
- 51 En korrekt fortolkning af chartrets artikel 41 ville derfor indebære, at appellanten ikke har ret til at modtage alle de dokumenter, der er oprettet i forbindelse med behandlingen af hendes ansøgning om bistand, men alene den begrundelse, som myndigheden støttede sin hensigt om afvise denne ansøgning på. Det følger heraf, at appellanten ikke kunne få adgang til referaterne af vidneafhøringerne i medfør af sin ret til at blive hørt.

- 52 Hvad for det femte angår appellanten indvendinger mod den appellerede doms præmis 90 er Parlamentet af den opfattelse, at de ikke kan tiltrædes, eftersom appellanten under alle omstændigheder ikke kunne få adgang til vidneudsagnene, der pr. definition er fortrolige. Selv hvis det antages, at appellanten havde en sådan ret, er Parlamentet af den opfattelse, at den pågældende ikke havde fremsat nye argumenter, som kunne have påvirket generaldirektøren for personales afgørelse af 3. juni 2016 om afslag på appellanten ansøgning om bistand.

Domstolens bemærkninger

- 53 Med sit første anbringende har appellanten i det væsentlige foreholdt Retten, at den har tilsidesat retten til at blive hørt, som er sikret i chartrets artikel 41, stk. 2, litra a), for så vidt som den fastslog, at den omstændighed, at appellanten ikke fik adgang til det rådgivende udvalgs referater af vidneafhøringerne inden vedtagelsen af den omtvistede afgørelse, ikke var i strid med denne bestemmelse.
- 54 Det skal for det første bemærkes, at appellanten ganske vist blev hørt af ansættelsesmyndigheden på grundlag af skrivelsen af 8. december 2015, der angav grundene til, at generaldirektøren for personale agtede at give afslag på hendes ansøgning om bistand. Appellanten havde imidlertid hverken adgang til det rådgivende udvalgs udtalelse eller referaterne af de høringer, som dette udvalg foretog, med henblik på at kunne fremsætte sine bemærkninger til de grunde, som ansættelsesmyndigheden havde angivet i denne skrivelse som begrundelse for afslaget på ansøgningen om bistand.
- 55 For det andet og som Retten har bemærket i den appellerede doms præmis 73 og 74, udgør den omtvistede afgørelse – henset til, at den afslår appellanten ansøgning om bistand og dermed fastslår, at der ikke foreligger psykisk chikane – en individuel foranstaltning over for appellanten, som berører hende negativt som omhandlet i chartrets artikel 41, stk. 2.
- 56 Det skal for det tredje præciseres, at det angivelige offer for chikane i forbindelse med en procedure som den omhandlede kan påberåbe sig retten til at blive hørt i medfør af princippet om god forvaltning. Chartrets artikel 41 med overskriften »Ret til god forvaltning« bestemmer nemlig i stk. 1, at enhver har ret til at få sin sag behandlet uvildigt, retfærdigt og inden for en rimelig frist af Unionens institutioner og organer.
- 57 Derudover bestemmer artikel 41, stk. 2, at retten til en god forvaltning navnlig omfatter retten for enhver til at blive hørt, inden der træffes en individuel foranstaltning over for ham eller hende, som måtte berøre vedkommende negativt, retten for enhver til aktindsigt i de akter, der vedrører ham eller hende, under iagttagelse af legitime fortrolighedshensyn samt tavshedspligt og sagernes fortrolighed samt pligt for forvaltningen til at begrunde sine beslutninger.
- 58 Navnlig garanterer retten til at blive hørt enhver muligheden for på en hensigtsmæssig og effektiv måde at tilkendegive sit synspunkt under den administrative procedure, og inden der træffes nogen afgørelse, som kan berøre vedkommendes interesser negativt (jf. dom af 4.4.2019, OZ mod EIB, C-558/17 P, EU:C:2019:289, præmis 53).
- 59 Det påhviler herefter Domstolen at efterprøve, om Retten begik en retlig fejl ved i den appellerede doms præmis 82-87 at fastslå, at retten til at blive hørt ikke indebar en forpligtelse til at fremsende referaterne af vidneafhøringerne til appellanten, inden den omtvistede afgørelse blev vedtaget. Retten fastslog i denne forbindelse, at med henblik på at sikre en effektiv gennemførelse af forbuddet mod enhver form for psykisk chikane på arbejdspladsen, er myndigheden i princippet berettiget til at fastsætte en mulighed for at forsikre de vidner, der accepterer at afgive deres forklaringer om de omtvistede omstændigheder i tilfælde, hvor der hævdes at foreligge chikane, at deres vidneudsagn vil forblive fortrolige i forhold til såvel den påståede chikanør som det påståede offer.

- 60 Domstolen har allerede fastslået, at inden for rammerne af en tvist vedrørende chikane, der involverer EU-tjenestemænd, har den person, som har indgivet en klage over chikane til personaleafdelingen, ret til for i fornødent omfang at kunne fremlægge sine bemærkninger over for den pågældende institution, inden denne træffer en afgørelse, at få tilsendt i det mindste et sammendrag af udtalelserne fra den person, som er beskyldt for chikane, og fra de forskellige vidner, der er afhørt i forbindelse med undersøgelsen, idet fremsendelsen af dette sammendrag i givet fald skal foretages under iagttagelse af fortrolighedsprincippet. Domstolen har udtalt, at det forholder sig således, når disse udtalelser er blevet brugt i den rapport, som er blevet forelagt den myndighed, som traf en afgørelse om ikke at følge op på en klage, og som indeholdt anbefalinger, på grundlag af hvilke denne myndighed har baseret sin afgørelse (jf. i denne retning dom af 4.4.2019, OZ mod EIB, C-558/17 P, EU:C:2019:289, præmis 57).
- 61 I den foreliggende sag fremgår det af den appellerede doms præmis 80 og 89, at ansættelsesmyndigheden ikke blot rådede over udtalelsen fra det rådgivende udvalg, men også over referaterne af vidneafhøringerne, som gav den et samlet og detaljeret overblik over forholdene og den opfattelse, som de forskellige medlemmer af det omhandlede kontors personale havde heraf.
- 62 Som generaladvokaten har anført i punkt 62 i forslaget til afgørelse, var det, for så vidt som referaterne af afhøringerne blev taget i betragtning af ansættelsesmyndigheden med henblik på vedtagelsen af den omtvistede afgørelse, vigtigt, at appellanten kunne fremsætte sine bemærkninger til deres indhold. For at kunne fremsætte sine bemærkninger havde appellanten således ret til at få tilsendt i det mindste et sammendrag af såvel det rådgivende udvalgs udtalelse som af vidneafhøringerne, i den udstrækning ansættelsesmyndigheden støttede den omtvistede afgørelse på disse dokumenter.
- 63 Fremsendelsen af disse dokumenter til appellanten skulle i givet fald foretages under iagttagelse af legitime fortrolighedshensyn, som skal afvejes over for retten til at blive hørt (jf. i denne retning dom af 4.4.2019, OZ mod EIB, C-558/17 P, EU:C:2019:289, præmis 57).
- 64 Retten fandt i den appellerede doms præmis 83, at administrationen er berettiget til at fastsætte en mulighed for at forsikre de vidner, der er afhørt inden for rammerne af en undersøgelse, om, at deres vidneudsagn vil forblive fortrolige.
- 65 Denne mulighed, som administrationen er indrømmet, er ikke nødvendigvis uforenelig med den ret til at blive hørt, som tilkommer den person, der har klaget over chikane.
- 66 For at kunne sikre vidneudsagns fortrolighed og de formål, som beskyttes hermed, samtidig med at det sikres, at appellanten på en effektiv måde høres, inden der træffes en afgørelse, der er bebyrdende for den pågældende, kan der nemlig som fremhævet af generaladvokaten i punkt 71 i forslaget til afgørelse anvendes visse teknikker såsom anonymisering eller videregivelse af det væsentligste indhold af vidneudsagnene i form af et sammendrag eller endog ved at sløre visse dele af indholdet af disse vidneudsagn (jf. i denne retning dom af 4.4.2019, OZ mod EIB, C-558/17 P, EU:C:2019:289, præmis 59).
- 67 Retten fastslog imidlertid, at ansættelsesmyndigheden ikke havde tilsidesat appellants ret til at blive hørt, da den afviste at sende referaterne af vidneafhøringerne til hende inden vedtagelsen af den omtvistede afgørelse uden at undersøge, om det var muligt at forene iagttagelsen af legitime fortrolighedshensyn med denne ret.
- 68 Det skal endvidere fremhæves, at sådanne teknikker som de i denne doms præmis 66 nævnte faktisk blev anvendt i sagen for Retten, som pålagde Parlamentet at fremlægge en anonymiseret version af referaterne med delvis sløring.

- 69 Som generaladvokaten har anført i punkt 76 i forslaget til afgørelse, begik Retten en retlig fejl ved ikke at konstatere, at det var i strid med de krav, der følger af chartrets artikel 41, at appellanten ikke i det mindste fik tilsendt et anonymiseret sammendrag af udtalelserne fra de forskellige vidner, og at hun ikke var blevet hørt vedrørende disse, således at hun ikke havde været i stand til i fornødent omfang at fremkomme med sine bemærkninger til indholdet heraf, inden generaldirektøren for personale traf den omtvistede afgørelse, som berørte hende negativt.
- 70 Det følger af det ovenstående, at det første appelanbringende i hovedappellen skal tages til følge, og at den appellerede dom på dette grundlag følgelig skal ophæves i det hele, uden at det hverken er fornødent at behandle de andre argumenter, som appellanten har fremført inden for rammerne af dette anbringende, eller de andre appelanbringender i hovedappellen.

Søgsmålet for Retten

- 71 I overensstemmelse med artikel 61, stk. 1, andet punktum, i statuten for Den Europæiske Unions Domstol kan Domstolen, når den ophæver den af Retten truffne afgørelse, selv træffe endelig afgørelse, hvis sagen er moden til påkendelse.
- 72 Det bemærkes imidlertid, at det følger af fast retspraksis, at en tilsidesættelse af retten til forsvar, herunder navnlig retten til at blive hørt, kun medfører, at den afgørelse, der er truffet i slutningen af en administrativ procedure, annulleres, hvis det må antages, at proceduren kunne føre til et andet resultat, såfremt den pågældende fejl ikke havde foreligget (dom af 10.9.2013, G. og R., C-383/13 PPU, EU:C:2013:533, præmis 38, og af 4.4.2019, OZ mod EIB, C-558/17 P, EU:C:2019:289, præmis 76).
- 73 Som generaladvokaten har anført i punkt 69 i forslaget til afgørelse, er det i strid med chartrets artikel 41, at appellanten ikke i det mindste fik tilsendt et anonymiseret sammendrag af udtalelserne fra de forskellige vidner, og at hun ikke var blevet hørt vedrørende disse, således at hun ikke har været i stand til i fornødent omfang at fremkomme med bemærkninger vedrørende indholdet heraf, inden generaldirektøren for personale traf den omtvistede afgørelse, som berørte hende negativt. Som generaladvokaten imidlertid har anført i punkt 121-123 i sit forslag til afgørelse, udgør denne manglende fremsendelse en uregelmæssighed, der unægteligt har berørt såvel det rådgivende udvalgs udtalelse som den omtvistede afgørelse. Selv om appellanten havde haft mulighed for at blive hørt fyldestgørende, ville vedkommende ikke have kunnet overbevise generaldirektøren for personale om, at de faktiske omstændigheder og forskellige oplysninger vedrørende sammenhængen, der var afgørende for denne afgørelse, ville kunne anskues anderledes, og at de skulle vægtes anderledes.
- 74 Der kan dermed ikke udelukkes, at den afgørelse, som er truffet af generaldirektøren for personale vedrørende appellants ansøgning om bistand, havde været positiv.
- 75 Følgelig skal den omtvistede afgørelse annulleres.
- 76 Hvad angår appellants påstand om erstatning for det tab, som hun har lidt, skal det bemærkes, at en annullation af den omtvistede afgørelse udgør en passende oprejsning for ethvert ikke-økonomisk tab, som appellanten måtte have lidt i den foreliggende sag.
- 77 Påstanden om erstatning af dette ikke-økonomiske tab har derfor ingen genstand og skal derfor ikke pådømmes (jf. i denne retning dom af 4.4.2019, OZ mod EIB, C-558/17 P, EU:C:2019:289, præmis 81).
- 78 Under disse omstændigheder skal den af appellanten fremførte erstatningspåstand forkastes.

Sagsomkostninger

- 79 I henhold til artikel 184, stk. 2, i Domstolens procesreglement træffer Domstolen afgørelse om sagsomkostningerne, såfremt appellen tages til følge, og Domstolen selv endeligt afgør sagen.
- 80 I henhold til procesreglementets artikel 138, stk. 1, der i medfør af samme reglements artikel 184, stk. 1, finder anvendelse i appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagsomkostningerne, hvis der er nedlagt påstand herom.
- 81 Da Parlamentet i det væsentlige har tabt sagen, bør det pålægges denne institution at bære sine egne omkostninger og at betale de af appellantens afholdte omkostninger såvel i forbindelse med sagen i første instans som i forbindelse med appelsagen i overensstemmelse med appellantens påstand herom.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Anden Afdeling):

- 1) **Den Europæiske Unions Rets dom af 29. juni 2018, HF mod Parlamentet (T-218/17, EU:T:2018:393), ophæves.**
- 2) **Afgørelsen af 3. juni 2016, truffet af generaldirektøren for Europa-Parlamentets personale i dennes egenskab af denne institutions ansættelsesmyndighed, om afslag på HF's ansøgning om bistand som omhandlet i artikel 24 i vedtægten for tjenestemænd i Den Europæiske Union annulleres.**
- 3) **I øvrigt frifindes Europa-Parlamentet.**
- 4) **Parlamentet bærer sine egne omkostninger og betaler de af HF afholdte omkostninger såvel i forbindelse med sagen i første instans som i forbindelse med appelsagen.**

Underskrifter